

LITERATURA DE L'EDUCACIÓ

FRANCESC CAFALAT

EL MÓN DE LES AULES HA TINGUT MÉS FORTUNA EN EL CINEMA QUE EN LA LITERATURA. N'HI HA EXCEPCIONS HONROSES, ÉS CLAR, COM PODRIA SER ARA *EL PROFESSOR* DE FRANK MCCOURT, PUBLICAT PER BROMERA, ON ENS RELATA COM S'HO ENGINYAVA PER A GOVERNAR ALUMNES INCONTROLABLES I DESGANATS,

I RECLAMAR LA SEUA ATENCIÓ EN CENTRES DE BARRIS DE TREBALLADORS. HAGUÉ D'ABANDONAR ELS MANUALS DE GRAMÀTICA I FER SERVIR LES DESGRÀCIES DE LA SEUA VIDA PERSONAL, LES JUSTIFICACIONS FALSIFICADES O LES RECEPTES DE CUINA COM A ESTÍMULS D'ENSENYAMENT.

No és habitual en la nostra literatura trobar escriptors que convertisquen en imaginari literari les peripècies d'alumnes i professors. Causes? N'hi poden haver moltes. Segurament, les més creïbles van lligades al fet que una bona part dels autors estan relacionats, d'una manera o d'una altra, amb el món de l'educació. A més, com que és una part consubstancial amb la vida col·lectiva, i funcionava sense grans problemes, no semblava un tema especialment atractiu.

L'ensenyament ha començat a tenir un cert protagonisme literari quan la conflictivitat s'ha convertit en un problema gros que va més enllà de les aules, a causa de les transformacions culturals i la immigració massiva dels darrers anys.

FICCIÓ O REALITAT?

No era un absent total, d'una manera o d'una altra sempre hi ha hagut, inevitablement, referències a l'univers didàctic. Possiblement la primera mostra literària de la vida escolar al País Valencià és *La mestra* (1995), de Víctor Gómez Labrado, que descriu un conflicte ben diferent de l'actual: el seu origen era més polític que no acadèmic. De fet, el llibre és una crònica minuciosa de les que va viure l'escola de Barx en el segon lustre de la dècada dels setanta, en plena transició democràtica en què la mentalitat autoritària encara tenia una força considerable en l'administració. El conflicte va ser motivat perquè els mestres d'aquella escola, compromesos amb els moviments de renovació pedagògica,

defensaven una educació més moderna, arrelada al medi i feta en l'idioma del país.

En l'àmbit de l'ensenyament mitjà podem llegir *Notes finals*, de Vicent Borràs, que narra els trencacolls que ha de viure un professor de valencià embolicat en un cas d'assassinat. La trama està ambientada en un institut de l'inici dels anys noranta, que sembla una bassa d'oli en comparació amb els temps que vindran a continuació, i on els problemes més greus afecten l'assistència i la puntualitat dels alumnes.

La vida escolar ha fet un canvi radical. La radiografia més ajustada que existeix ara per ara l'ha duta a terme Toni Sala en la impagable *Petita crònica d'un professor a secundària*. Li podem discutir matisos i valoracions, però el retrat és clavat. Escrit amb una prosa poderosa i concisa, l'autor perfila per mitjà d'escenes significatives la vida quotidiana d'un institut: episodis d'indisciplina en les aules, alumnes que passen de curs sense resultats acadèmics mínims, descens generalitzat del rendiment, professors que dissimulen la impotència amb pel·lícules de tota mena i pares que es neguen a reconèixer la situació escolar dels fills. Pel que fa a l'estat d'ànim dels docents, el ventall és ampli: de l'humor negre a la resignació i a la desesperació, sense oblidar els besllums d'esperança. Seguint aquesta direcció, però en l'òrbita de la ficció, Xavier Aliaga en *Si no ho dic, rebente* projecta una imatge grotesca de l'ensenyament on davant d'un professor desmotivats desfilen grapats d'objectors escolars encantats de les seues malifetes.

**L'ensenyament
ha començat a tenir
un cert protagonisme
literari quan
la conflictivitat
s'ha convertit
en un problema gros
que va més enllà
de les aules**